

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

РЕЗЮМЕ

ОЦЕНКА НА ПРИЛОЖИМОСТТА НА ИДЕНТИФИЦИРАНИ ДОБРИ ПРАКТИКИ

Представената по-долу разработка е продукт от изпълнението на договор с предмет „**Проучване на европейските добри практики в борбата срещу сивата икономика при трудовоправните и осигурителни отношения в 6 страни-членки на ЕС: Люксембург, Португалия, Ирландия, Румъния, Латвия и Литва. Аналитичен подбор на приложими в България добри практики и разработване на стратегия за прилагането им в България**”, сключен между Българска Търговско-Промислена Палата и ДЗЗД „За прозрачна икономика“, съставен от Прайм Консултинг ООД, Институт за пазарна икономика (ИПИ) и Индъстри Уоч Груп ООД.

Договорът се финансира в рамките на проект BG051PO001-2.1.07 „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси” 2007-2013 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Основната цел на доклада е да оцени възможността за прилагането на вече идентифицирани добри практики за борба с проявите на неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения на национално ниво.

Извършеният анализ на ситуацията в България потвърждава, че в страната ни са изградени надеждно институционалните системи за борба със сивата икономика, налице са контролни органи и механизми за противодействие, действащото законодателство е в съответствие с актуалната икономическа ситуация.

В първата част на доклада са разгледани редица примери на прилагане на добре работещи модели и подходи в България, институционалното устройство на държавните структури, имащи отношение към борбата със сивата икономика, както и приложимото законодателство.

Във втората част на доклада идентифицираните добри практики от други европейски страни бяха подложени на експертна оценка относно тяхната приложимост в България.

Направено е допускането, че всяка една от идентифицираните практики в различните страни отговаря като минимум на изискванията за иновативност, въздействие, устойчивост, ефективност, ефикасност и възможност за трансфериране. Ето защо разгледаните практики не са изследвани и коментирани по отношение покриването на тези критерии. Тази информация може да бъде извлечена от докладите за отделните страни, където практиките са представени изчерпателно, и са обвързани с действащото законодателство на съответната страна, като са посочени и нуждите и причините довели до тяхното прилагане.

За нуждите на преценката на приложимостта на идентифицираните в шестте държави членки на ЕС добри практики в борбата срещу неформалната икономика в трудовоправните и осигурителните отношения са въведени следните оценки касаещи степента им на приложимост в България:

1. *лесно приложима* ;
2. *приложима*;
3. *трудно приложима*.

Следва да се отбележи, че за част от мерките оценката за приложимост не означава директно

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

постигане на преки и трайни ефекти. Това зависи в значителна степен от начина на прилагане на мярката, детайлите касаещи нейната същност, целевата група, към която ще бъде насочена практиката.

Именно поради тази причина, експертното мнение изказано в доклада отразява оценката на практиката, такава каквато е била приложена в изследваната страна, като се допуска че прилагането ѝ в България би било изменено и съобразено със ситуацията в страната.

Практиките, общо 38 броя, бяха оценени по общо 6 критерия:

1. Законодателство и нормативна база
2. Административна структура и капацитет
3. Необходими ресурси за въвеждане и прилагане на практиката
4. Разход за бизнеса, свързан с изпълнението на променените изисквания
5. Очаквано време за постигане на ефекти след въвеждането на практиката
6. Обществени нагласи за възприемането на практиката

В допълнение към тези критерии, за всяка практика е коментирана т.нар. познатост – доколко практиката от чуждата страна може да се сравни или съпостави с дейности, познати и прилагани вече в България.

Разгледаните практики са групирани по типологията съобразно тяхната специфика:

1. Законодателни - практики, свързани с промяна на закони, наредби, нормативни изисквания;
2. Институционални – касаещи създаването на структури и механизми за сътрудничество в борбата срещу сивата икономика, най-често свързани с осъществяването на контролни функции;
3. Административни – практики, които въздействат чрез налагане на нови режими, насочени към регулиране на взаимоотношенията или опростяване на задълженията от страна на работодатели и/или заети лица;
4. Практики, свързани с използване на съвременните информационни технологии
5. Други практики, попадащи в горните категории.

Обобщеното представяне на практиките, показва определени закономерности за всеки един от типовете добри практики.

Практики, изискващи законодателни промени

Практиките от тази група са най-силно повлияни от оценката по критерий 1 - Законодателство и нормативна база. Това е така, защото тяхното естество предполага задължителна промяна в закон, наредба или нормативен акт.

Така от общо разгледаните 20 практики от тази група, оценката на приложимостта определя 7 практики като лесно приложими, с аргумента, че изискуемите промени засягат малко на брой закони/наредби, или пък че промените касаят ограничен брой текстове, чиято промяна не се отразява на общата формулировка на документа. Други 7 са приложими, а останалите 6 – оценени като трудно приложими.

Следва да се има предвид, че тези практики са оценени комплексно основно според критерия за необходимост от промени в законодателството, и дори и при по-високи оценки по останалите

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

критерии, това е било водещо при формиране на комплексната оценка.

По отношение на административните структури, необходими за прилагането на практиките, едва 4 от тях се оценяват като изискващи създаването на нови структури. Това означава, че като цяло предложените практики са лесно осъществими в българските условия, без нужда от допълнителни административни структури или звена.

Що се касае до допълнителните ресурси за въвеждането и прилагането на практиката разглеждаме два критерия, отнасящи се до прилагащите институции, както и бизнеса и гражданите като засегнати лица.

От всички законодателни практики, 5 предполагат допълнителни ресурси, необходими за процесите на въвеждане, прилагане и контрол, а 1 изисква значителни допълнителни ресурси. Останалите мерки са оценени като такива които не изискват допълнителни ресурси.

От страна на бизнеса, оценката показва чувствителност към 4 практики, чието въвеждане би предизвикало допълнителни разходи. Това са основно практиките, насочени към данъчните задължения на фирмите.

Оценката на потенциалната ефективност на идентифицираните мерки показва, че за значителна част от тях се очаква скорошен ефект, в краткосрочен срок. Само 8 практики се оценяват като такива, изискващи повече време за да се прецени тяхната ефективност.

Общото мнение е, че поне 7 от мерките лесно могат да бъдат приложени в България.

Практики, свързани с институционални промени

Практиките от тази група са оценени като най-лесно приложими в сравнение с всички останали типове практики.

При това, оценката е положителна по всички критерии, като разлика прави единствено практиката, свързана с изготвяне на Национална стратегия за борба със сивата икономика, която е оценена като приложима.

Административни практики, въвеждащи нови режими или промени в досега действащи режими

Практиките от тази група също са най-силно са повлияни от оценката по критерий 1 - Законодателство и нормативна база. Независимо от техния административен характер, прилагането им изисква промени в действащото законодателство.

Само една практика е оценена като лесно приложима. Всички останали са оценени като трудно приложими, както по критерий Законодателство, така и по по-голямата част от останалите критерии.

Очевидно, намесата във вече функциониращите системи на НАП и търговски регистър, се отчита като трудоемка, носеща рискове касаещи безпроблемното административно въвеждане, както и интегрирането със действащите правила и системи.

Практики, свързани с използване на съвременните информационни технологии

Практиките от тази група са много особени и специфични, тъй като залагат на ползването на информационни технологии. Общата оценка е, че 2 от тях са лесно приложими, а 1 трудно приложима, при това по почти всички оценителни критерии.

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

Този контраст между практики от един тип показва, че тяхната приложимост е в силна зависимост от самия характер на практиката, а не от факта, че е избрано съвременно техническо решение за реализацията ѝ.

Други практики

Практиките от тази група са свързани основно с кампании за осведомяване и затова изобщо не са повлияни от оценката по критерий 1 - Законодателство и нормативна база, защото тяхното естество не предполага промяна в закон, наредба или нормативен акт.

За кампаниите обаче е характерно, че могат да се организират по най-разнообразни начини. Поради тази причина, при липсата на дизайн на самата кампания не може да се оценят разходите ѝ, съответно по този критерий повечето от практиките също са получили оценка – *Не е приложимо*.

По отношение на административните структури, необходими за прилагането на практиките, и разходите за бизнеса, тези практики се оценяват като лесно приложими (в 3 от случаите).

Общото мнение е, че 3 от мерките лесно могат да бъдат приложени в България и биха имали осезаем ефект, а 1 е приложима.

Това прави тази категория мерки най-достъпни (наред с практиките, касаещи институционални действия) и лесно приложими, при съобразяване с коментарите относно техния дизайн, и съответната цена на провеждането им.

Обобщението на идентифицираните практики показва че една голяма част от тях - или 17 от всички 38 практики (44,74 %) могат лесно да бъдат приложени в България, като се отчитат особеностите на ситуацията и средата, в която биха се реализирали.

От тези определени като трудно приложими – общо 11 практики, най-голяма част са практики, изискващи законодателни промени, което е обяснимо със сложността на процесите, и въвличането на много институции.

Особеното е, че като най-трудно приложими са оценени практиките, изискващи административни действия. Очевидно при тях детайлността и нуждата от прецизност още на фаза оценка предпоставят затруднения в приложимостта им.

Тип практика	Оценена като:			ОБЩО
	Лесно приложима	Приложима	Трудно приложима	
1. Законодателни	7	7	6	20
2. Институционални	4	1	0	5
3. Административни	1	1	4	6
4. Използващи ИТ	2	0	1	3
5. Други практики	3	1	0	4
	17	10	11	38

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ”
BG 051PO001–2.1.07

Инвестира във вашето бъдеще!

Европейски социален фонд

Проект „Повишаване на обществената нетърпимост към неформалната икономика при трудовоправните и осигурителните отношения и превантивни действия за ограничаването ѝ”

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

“Настоящият документ е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Българската търговско-промишлена палата носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия документ и при никакви обстоятелства не може да се приема като официална позиция на Европейския съюз или Агенция по заетостта.”